

«День народження Чеберяйчика»

(Методику розроблено

В. Т. Кудрявцевим в співавторстві з Г. К. Уразалієвою)

Адаптовано К.Л. Крутій

Вік: 6-7 років

Мета: оцінка здатності до перетворення завдання на вибір у завдання на перетворення (найважливіша творча здатність).

Матеріали: мотузочок, маленький іграшковий літак, хустинку, шматочок пластиліну, невелика трубочка, мильниця з милом.

Інструкція до проведення. Перед дитиною на столі у випадковому порядку розкладені вищеназвані предмети. Спершу, не звертаючи на них уваги, дорослий розповідає дитині казкову історію:

«В одній кімнаті жили два веселих чеберяйчика. А ти знаєш, хто такі чеберяйчики? (Якщо дитина не знає, запропонувати вслухатись у слово, надати можливість пропустити, хто це, розповісти про чеберяйчиків). Отже, один із чеберяйчиків жив внизу, на підлозі, а інший - нагорі, на самій далекій полиці великої книжкової шафи. Тому коли чеберяйчики розмовляли, їм доводилося голосно-голосно кричати, щоб почути один одного. А ось разом пограти та попустувати вони вже не могли - занадто велика відстань їх розділяла. Так кожен день чеберяйчики і перегукувались.

Одного разу в того чеберяйчика, що жив нагорі, настав день народження, і він вирішив запросити на свято свого друга. Друг теж знав про це і заздалегідь приготував подарунок. Ось тільки як йому потрапити з підлоги на полицю, щоб встигнути на свято? Засмутився наш чеберяйчик - дуже йому кортіло привітати друга. І тут він побачив добру фею квітів. Каже чеберяйчику фея: «Не журися, друже, я тобі допоможу». «Невже ти піднімеш мене наверх?» - зрадів чеберяйчик. «Ні, - відповіла фея квітів, - якщо ти по-справжньому любиш свого друга, то зробиш це сам. А для цього я дам тобі кілька речей, якими ти можеш користуватися, як хочеш. Але запам'ятай: не всі ці речі зможуть виручити тебе, а лише ті з них, які чарівні. Спробуй сам вибрати такі чарівні речі».

На цьому дорослий перериває розповідь і звертає увагу дитини на предмети, що лежать на столі. «Саме ці речі, - каже він, - і дала чеберяйчику фея квітів. Які з них ти б вибрав із чеберяйчиком, щоб дістатись на день народження до друга?». Після того як дитина вказує на необхідні, з її точки зору, предмети, дорослий просить її обґрунтувати свій вибір.

Обробка даних. У ході обстеження фіксується характер відповідей дитини та способи їх обґрунтування. Дані оцінюються за трьох бальною системою.

- Дитина вважає, що чеберяйчик повинен обрати мотузочку або літачок. Мотузочку дитина пропонує взяти на кшталт «кидання ласо», щоб чеберяйчик зміг потім піднятися по ній, як по канату, наверх, а літачок використовувати в його звичної функції. Отже, дитина намагається використовувати предмети в готовому вигляді, механічно перенести їх властивості в нову ситуацію, не виходячи за рамки простого вибору - **1 бал.**

- Дитина пропонує вибрати хустинку і використовувати її в якості «килима-літака». Тут має місце елементарне розумове перетворення об'єкту на основі його символічного заміщення. При цьому дитина проводить зовнішню аналогію з добре відомим їй за казками предметом - килимом-літаком, знову не виходячи за межі ситуації вибору - **2 бали.**

- На думку дитини, чеберяйчик повинен обрати або шматок пластиліну, або трубочку і мильницю з милом. Перше рішення полягає в тому, щоб з пластиліну зробити «сходишки», які треба прикріпити до стінки шафи. Друге рішення полягає в тому, щоб за допомогою трубочки і мила надути мильні бульбашки і використовувати їх як «повітряні кульки». У дитини виникає установка на перетворення предметного матеріалу. Вихідна задача на вибір самостійно перетворюється дитиною в завдання на перетворення - **3 бали.**

Довідково:

Чеберяйчики - так називається слов'янський казковий герой, схожий на ельфа. Часто чеберяйчиком ласкаво називають дитину. Чеберяти - махати ручками або тупотіти ніжками.

Чеберяйчики - це такі маленькі істоти, які жили в полях і лісах. Часом, вони трохи схожі на зайчиків. «Ой, на горі-горі сидить зайчик, ніжками чеберяє, ручками чеберяє – чеберяйчик». Тільки ті зайчики ходять на двох лапках, як люди ходять. Ще у них багато волосся і великі очі, які світяться в темряві і кругленькі животики, які вони люблять гладити. А ще чеберяйчики люблять співати пісеньки, чеберяти ручками та ніжками.

Українська народна пісня «Ой, на горі жито».

<https://www.youtube.com/watch?v=5NHZTafUw2w>

ОЙ НА ГОРІ ЖИТО

Українська народна пісня

Ой на горі жито — сидить
зайчик,
Він ніжками чеберяє.
Якби такі ніжки мала,
То я б ними чеберяла,
Як той зайчик,
Чеберяйчик.

Ой на горі гречка — сидить
зайчик,

Він ніжками чеберяє.
Якби такі ніжки мала,
То я б ними чеберяла,
Як той зайчик,
Чеберяйчик.

Ой на горі просо — сидить
зайчик,
Він ніжками чеберяє,
Якби такі ніжки мала,

То я б ними чеберяла,
Як той зайчик,

Чеберяйчик.

Павло Загребельний. ЄВПРАКСІЯ (уривок).

«І тоді Євпраксія побачила першого чеберяйчика. Першого — і вперше. Стояв попереду, далеко чи близько — не збагнеш. Був якраз на путі в коня, на його бігу, мав би потрапити під копита — ве лякався. У непробивній темряві ночі світився, ніби мав на собі сонячний промінь. Такий маленький, що сховався б у жолудевій шапочці, видався Євпраксії більшим за все довкола — чи то він миттю побільшав, затуливши собою півсвіта, чи вона змаліла до його розмірів і відбула мандрівку туди й назад, до чеберяйчика і знов на коня в одне змигнення она, як та свята Бригітта, що здійснила подорож з Ірландії до Італії, встигнувши лиш раз моргнути. Який він — старий, молодий, як зодягнений, як стояв, як дивився, не могла помітити. Вдарила їй у серце його лагідність, вразив тихий, але виразний голос, голос був молодий і мова молода, рідна, забута-презабута.

— Отак і їдь,— сказав чеберяйчик. І махнув рукою. Бо мав руки, ноги, все як у людей, тільки поменшене.

Адже мала дитина має в собі все, як доросла людина, а очі їй даються відразу на все життя — вони не ростуть, не більшають, є такі, як їх дано. У чеберяйчика теж були людські очі. Великі, гарні, може, й чеберяйчика не було, а самі тільки очі? Золоті. То не в неї золоті очі, а в чеберяйчика. Журило помилився, сказавши: “Золоті твої очі, Євпраксіє!”

Їхала далі бея страху, бо сяяли їй попереду золоті очі, чеберяйчик мовби відбігав перед нею, відсовувався, відлітав, був як гори, як ліси — всюдисущий, добрий, турботливий.

— Як це ти можеш? — спитала вона його.

— Я не той, я інший,— відповів їй чеберяйчик.— Перший лишився. Там, де ти його бачила. — А ти ж який?

— ...цятий.

— Скільки ж вас? — ...сот і тисяча. Скільки треба, стільки й буде.

— І вам не страшно тут?

— Ми не відаємо, що то таке.

Вона їхала далі, чеберяйчики значили їй путь, виходили з лісових горіхів, виступали з серцевини дубів, із сирого кореня, з палого листя, з трави-переступня. Коли переїжджала через ріки, потішали її пісенькою: “Ой під мостом риба з хвостом, а на мості молода...” Коли треба було їй перепочити, проганяли від Євпраксії несплячки, насилали на неї дрімливиці й сонливиці. Коли хотіла їсти, давали їй золоту хусточку, від одного помаху якої розчинялися брами замків і городів. Коли хотіла міняти коня, приводили сіру козу, примовляли: “Козо, козо, сере-пенися!” З кози сипалося золото. Євпраксія купувала нового коня, а коза все була ціла. Бив мороз — чеберяйчики заводили сумовитої: “Сьогодні річечка бистрою йшла, на завтра річечка тихенька. Притиснув її лютий мороз. Сьогодні Пракся весела була, на завтра Пракся смутненька. Обняла її чужина...” Відстані, пустища, ворожнеча, порожнеча... У лісі-недоборі блудило блудців сімсот молодців і чотири. А всі вони — чеберяйчики».